

Hannah Arendt De menselijke conditie-2

Petra Bolhuis 2022
www.maieutiek.nl

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

1

Vorige week eerste driedeling;

Arbeid, werk en handelen (en spreken)

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

2

De mens een maatschappelijk of politiek dier

- Arendt begint heel expliciet bij de polis (stadstaat) in de Griekse klassieke wereld, dáár ligt voor haar de wortel van de (westerse) filosofie.
- Haar vraag is waar begint de positie van de mens als menswaardig wezen een rol te spelen?
- De mens is een wezen in een maatschappij; altijd en overal- ook als kluizenaar- is de werkelijkheid vol van de aanwezigheid van andere mensen.

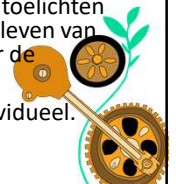
Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

3

Het verschil met de rest van de natuur?

Blz. 28

- Een mens alleen, arbeidend, is een *animal laborans*. Een mens die iets maakt heeft ook anderen nodig om homo faber te zijn.
- Het handelen is voorbehouden aan de mens. Maar wat is dat dan precies?
- 'Societas' = maatschappelijk dat moet je toelichten om het te onderscheiden van het groepsleven van dieren. Anders is het een beperking door de biologie gegeven.
- Bios Politikos = typisch menselijk én individueel.

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

4

Waarom dat onderscheid?

- De opvatting van vrijheid die bij deze zienswijze hoort, is tot op de dag van vandaag bepalend voor hoe mensen over zichzelf denken;
- Er is de gebondenheid aan de natuur en er is de wereld die daar (even) los van kan komen. De natuur is gegeven en onvrij.
- De mens in de politiek is los van de noodzaak, kan keuzes maken die gaan over het goede leven. (los van overleven, nut en noodzaak) daar is de mens individu (geen deel van een hiërarchie)

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

5

Woorden en handelen en denken

- Woorden -in de vorm van het spreken van 'grote woorden'- zijn al voor de polis aanwezig, als het met taal pareren van wat de goden de mensen aandoen.
- 'De macht van het woord' slaat hier niet op méér macht dan in de hiërarchie van de polis, maar op het bezigen van taal in een domein waar alleen het woord telt en niet het geweld.(31/32)
- Het gaat hier over spreken en handelen. Denken volgt daar (wellicht) op.

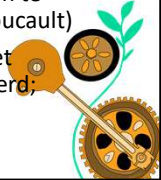
Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

6

De relatie polis en privé domein

- Arendt laat zien dat ook een deel van het leven van de vrije mannen zich afspeelt in het privé- domein.
- Vandaag de dag gaat het over de grenzen van de invloed van de politiek op de privésfeer.
- Toen was bezit voorwaardelijk om vrij man te kunnen zijn. (zie 'zorg voor het zelf' bij Foucault)
- De politiek is er in de klassieke wereld niet ten bate van de privésfeer, maar omgekeerd; zonder privé bezit geen vrij man.

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

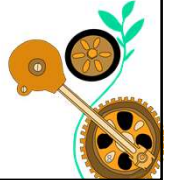

7

De opkomst van de nationale staat

- Waar er toen huishoudens waren die gingen samenwerken in strijd en handel, ontstaat er in de loop van de geschiedenis een nationale staat die de vorm krijgt van een groot huishouden (nu de bv Nederland)
- Het onderscheid was;
privé-publiek = huishouden-politiek
Dat raakt nu in de war; welk huishouden is politiek en welk niet?

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

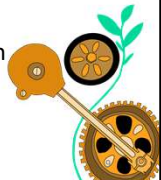

8

De staat als beschermer van de vrijheid van de privésfeer

- Arendt legt uit dat dit in de klassieke wereld ondenkbaar was. Immers de onvrijheid zat juist in het privé domein.
- Het publieke probeerde zich los te maken van de kenmerken van de privésfeer, zijnde; noodzaak, nut en hiërarchie.
- In het publieke of politieke domein waren gelijken.

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

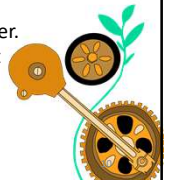

9

De gelijkheid als uitzondering op de natuur

- De gelijkheid is hier dus een menselijke uitvinding in dit specifieke tijdperk.
- Er kan dus geen 'natuurtoestand van vrijheid en gelijkheid' zijn in de privésfeer die verdedigd moet worden tegen de politiek
- Twee consequenties;
  - iedereen heeft een binding met de privésfeer.
  - Wie zich los kan maken (vrije mannen) heeft de verantwoordelijkheid vrijheid en gelijkheid hoog te houden in de polis en ook in zichzelf.

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

10

De taakverdeling tussen polis en dagelijks leven

- Het dagelijks leven was vol van het jezelf en je huishouden staande houden in de natuur.
- Niemand kon daar los van komen. Filosofische scholen zijn bezig om dat losstaan (geworpen in vrijheid) dragelijk te maken.
- Nee, je komt nooit écht los, maar je mag je vrijheid er niet door laten afnemen.
Denk aan de Stoïcijnen waar dood, maar ook rijkdom, hun plaats moeten kennen om vrij te kunnen blijven.

Maieutiek_menselijke conditie_2022-1

11